

folklor/edebiyat - folklore&literature, 2025; 31(1)-121. Sayı/Issue - Kış/Winter
DOI: 10.22559/folklor.2736

Araştırma makalesi/Research article

Folkloru Adanmış Bir Ömür: Kemal Akça ve Çalışmaları

A Lifetime Devoted to Folklore: Kemal Akça and His Works

*Halkiyat, Harsiyat denen fenarı
Zamanı gelince yaktı ustası
Aydınlatı her köşeyi kenarı
İstanbul'da doğan Folklor Postası
(Mansur, Folklor Postası 2: 1944: 15).*

Meriç Harmancı*
Sümeyya Arıcan**

Öz

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamalarında ve sonrasında ülke aydınlarının hareket noktası ve halka yerleştirmek istedikleri bilinç; millî değerler, Türk dili ve kültürü üzerine olmuştur. Ulusal kimlik ve şuur kazandırmak amacıyla atılan ilk adımlar çoğunlukla dil, edebiyat, tarih, müzik ve folklor üzerinden yürütülmüş, bu doğrultuda kolektif hafızaya ve kültürel hazinelere başvurulmuştur. Bu çalışmayı,

Geliş tarihi (Received): 20-02-2024 Kabul tarihi (Accepted): 01-11-2024

* Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. İstanbul-Türkiye/ Assoc. Prof. Dr., Yıldız Technical University Faculty of Arts & Science Turkish Language and Literature. mericharmanci@yahoo.com. ORCID ID: 0000-0003-1062-7926

** Arş. Gör., Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Bartın-Türkiye/ Research Assist., Bartın University Faculty of Letters Department of Turkish Language and Literature. sarican@bartin.edu.tr. ORCID ID: 0000-0002-0343-7350

kolektif hafızayı ortaya çıkarma yolunda folklorun önemli bir kaynak olduğu bilinciyle hareket ederek önemli çalışmalara imza atmış Ali Kemal Akça'nın hayatı ve çalışmaları üzerinden yürüttük. 1940'lı yılların önemli folklor araştırmacısı ve yazarlarından biri olan Akça, Türkiye'de düzenli yayımlanan ikinci folklor dergisi *Folklor Postası*'nın sahibi ve başyazarıdır. Ali Kemal Akça Türk folklor çalışmalarının ivme kazandığı yıllarda folklor dergisi çıkarmış, folklor ile ilgili kitaplar hazırlamış, gazete ve dergilerde yazılar yazmış olsa da onun çalışmaları hakkında detaylı ve toplu bir inceleme bulunmamaktadır. Çalışmada; Akça'nın dergi ve gazetelerde yazdığı yazılarını, kitaplarını inceleyerek folklor adanmış bir ömrün ve çalışmalarının görünürlüğünü arttırmayı amaçladık. Ayrıca yazıların içeriklerini analiz ederek yedi başlık altında sınıflandırdık. Bu sınıflandırmanın Cumhuriyet'in kurucu aydınlarının folklorla yönelik dikkatini ve millî ruh oluşturmak için folklorun kadrolarından nasıl yararlandığını gösteren örnekler olarak da dikkat çekici olduğu düşüncesindeyiz.

Anahtar sözcükler: *Kemal Akça, folklor, millî bilinç, Folklor Postası, Konya*

Abstract

During and after the establishment of the Republic of Türkiye, the starting point of the country's intellectuals and the consciousness they wanted to implant in the people were national values, the Turkish language, and culture. The first steps to give national identity and consciousness were mainly carried out through language, literature, history, and folklore; in this direction, collective memory and cultural treasures were consulted. We conducted this study on the life and works of Ali Kemal Akça, who has carried out essential studies by acting with the awareness that folklore is an important source in revealing the collective memory. Akça, one of the most critical folklore researchers and writers of the 1940s, was the owner and editor-in-chief of *Folklor Postası*, the second regularly published folklore magazine in Türkiye. Although he published a folklore magazine in the years when Turkish folklore studies gained momentum, prepared books on folklore, and wrote articles in newspapers and magazines, there is no detailed and collective examination of his work. In this study, we aimed to increase the visibility of a lifetime dedicated to folklore and his works by examining Akça's articles written in magazines and newspapers and his books. We also analyzed the content of the articles and classified them under seven headings. This classification is also remarkable as an example of how the founding intellectuals of the Republic paid attention to folklore and how they benefited from the cadres of folklore to create a national spirit.

Keywords: *Kemal Akça, folklore, national consciousness, Folklor Postası, Konya*

Extended summary

The names and institutions that come to mind when it comes to “the history of folklore studies in Türkiye” are the founding people and elements that stand out in the atmosphere of the period. In this conjuncture, where it was aimed to bring national consciousness, national

feelings, and unity to the forefront, the starting point was “Turkish culture” in literature, art, and many other fields. Therefore, Turkish culture and values, determined by the political environment and wanted to be canonized, attracted interest in folklore, changed perspectives and led to the birth of the systematic aspect of folklore. On the road to the Republic and afterward, in line with the goals and needs, tools and spaces were required for the national consciousness to penetrate the society’s memory and for the process to proceed as desired. One of the tools of these goals and needs was literature; one of the places was folk houses, and one of the areas where these were reflected and concretized was journals.

This study focuses on Kemal Akça, who contributed significantly to the journalism and folklore activities of the period. Akça was born in 1908 in the village of Akçapınar in the Bozkır district of Konya. After graduating from Konya Male Teacher Training School, he worked as a teacher in various schools in Konya and was transferred to Istanbul in 1943. His arrival in Istanbul opened the door to many of his activities. He and İhsan Hınçer decided to publish a folklore magazine, and in 1944, he started publishing *Folklor Postası*.

Published between 1944 and 1946 with Akça’s title of “owner” and published for nineteen issues, *Folklor Postası* is a journal that also includes his writings. *Folklor Postası*, the fourth folklore magazine of Türkiye chronologically, is essential for being the second continuously published folklore magazine, considering that the two previous folklore magazines had only one issue. Akça, who is in charge of the journal, reaches out to various research writers and strives for the visibility and sustainability of *Folklor Postası* while continuing her work with great care. In almost all of his articles in the journal, Akça, regardless of the genre, form, and writing style he gives examples of, constructs his primary purpose in the subjects he deals with, focusing on the synthesis of culture and ideology. When discussing methodology, compilation, literary genre, celebration, opinion piece, or criticism, the founder emphasizes the guiding influence of the official ideology to the point of propaganda. Akça also published his novel *Dağların Delisi* in the magazine. The novel reviews are titled “Folkloric Novel” or “National Folk Novel.” In the magazine’s last issue, Akça gives the “good news” that the novel will be published, but the book is not published.

Akça also has two books on folklore. His first book, *Sillenin Folk Poets*, was published in 1940. His second book, *Folklore*, was published in 1944. The book was created by bringing together eight separate articles. The titles of these articles are; “Folklore, Folklore and History, Mobilization Epic, Folklore Staff, Our National Epics, Folk Songs and Songs, Folk Songs of the Mountains, Karaman Oğlu Mehmet, the Greatest Language Reformer in the Ancestral Homeland.”

Akça also has articles on folklore in other magazines and newspapers. When Akça’s books, newspaper and magazine articles are analyzed according to their content, his studies on the search for methods and theories of folklore, his articles on creating national consciousness, cultural consciousness, the relationship between culture and public administration, folklore research, folk music, folk literature research, folk poetry and poets, commemoration and celebration articles on history - holidays, village culture - articles on folk and folk houses, urban monograph: His writings on Konya can be categorized under ten headings.

Kemal Akça, was born in the Constitutional Monarchy, a lifetime dedicated to the Republic, a teacher, and a Turkish folklore researcher who tried to be a light for the enlightenment of the Republic. Akça, with the power of breathing the atmosphere while living in the background of the period, saw folklore as the field that should be emphasized for the development of the country and drew a path for himself to serve the cause of the homeland, which he expressed as national issues. He repeatedly emphasized the need to give importance to folk knowledge, literature, traditions, and language for the country's development on this path set out for the sake of serving the homeland.

The study aims to increase the visibility of Kemal Akça, one of the hidden names of Turkish folklore, in the literature of Turkish folklore and literature and to reveal the attention of the intellectuals of the period towards folklore.

Giriş

Türkiye’de folklor çalışmalarının tarihinden söz ederken akla ilk gelen isimler ve kurumlar, Cumhuriyet’e giden süreçte de öne çıkan kurucu isimler ve kurumlardır. Dursun Yıldırım, bilimsel mahiyette folklor çalışmalarının dünyada “19. yüzyılın ilk yarısında başlamış” olduğuna; Türkiye’de ise “folklorun müstakil bir bilim disiplini” olarak kabul görmesinin ancak “1900’lü yılların başları”na denk düştüğüne değinir (1998: 52). Türk folklorunun usul ve esaslara dayalı bir zemine oturması, bilimsel bir görünürlük kazanması; Ziya Gökalp, Fuat Köprülü ve Rıza Tevfik gibi isimlerin öncülüğünde gerçekleşmiştir. Büyük savaşlardan çıkmış ve bir kurtuluş hikâyesine tutunarak yeniden var olmaya çalışan kurucu ruh; ulusal bilinç, millî ülkü ve toplumsal dayanışma odaklı bir doktrin ekseninde şekillenmiş ve bu felsefeye hizmet edecek en işlevsel buluşma noktası da “kültür” olmuştur. Pek çok sanat, bilim ve yaşam alanıyla buluşan bu toplum dinamizmi, her kurucu ruhta olduğu gibi Cumhuriyet aydınlanması için de merkez karargâh işlevi görmüştür. Bu koşullar altında ağır bir yük altına giren kültür şubeleri ve kendisinden kanonlar beklenen kültür, çağdaş dünya deneyimine de başvurarak toplumun ihtiyacını karşılamak üzere kolları sıvamıştır. Cumhuriyet’le birlikte üzerinde yoğunlaşılan alanların başında gelen folklorla yönelik ilgi ve yüklenen misyon aynı zamanda folklorla sistematik çalışma disiplini kazandırmıştır. Edebiyat, o gün için amaç ve gereksinimleri karşılayacak araçların başında gelmiş, mekân olarak halkevleri kurulmuştur.¹ Misyon, edebiyata dönüşen kültür ürünlerinin halkla buluşmasıdır.

Yazılı eser ve kurumsal mekân ilişkisini bağlayan dergicilik ve halkevleri, bu ihtiyaçla ortaya çıkar ve Cumhuriyet aydınlanması için önemli işlevler görür. Kurucu ruhun halk ile devlet buluşmasını kotaracağı bu ülkü için iki taraflı çalışmalar, meyvelerini dergiler aracılığıyla sergilemeye ve yerine ulaştırmaya başlar. Bu bağlamda kapsayıcı faaliyet alanı olarak da folklor ve edebiyat dergiciliği öne çıkar. Dergicilik ve halk bilim faaliyetlerine öncülük eden ve bir çığır açan ekolün temsilcilerinden biri, Kemal Akça’dır. Bu incelemede, daha önce hakkında müstakil bir araştırma yapılmamış Kemal Akça ve çalışmaları hakkında bilgi vermeyi amaçladık. 1940’lı yıllarda folklor konusunda çalışmalar yapmış, kitaplar yazmış, dergi ve gazetelerde yazılar yayımlamış ve Türkiye’nin ilk folklor dergilerinden biri olan *Folklor Postası*’nın sahibi Kemal Akça’nın çalışmaları bir araya getirildiğinde dönemin aydınlarının folklorla olan ilgisi ve folklorun dönem için taşıdığı işlev daha net anlaşılmaktadır.

1. Halkiyat çizgisi

Türk edebiyatı araştırmacıları tarafından edebiyatımız dönemlere ayrılmış ve bu hususta tasniflemeler yapılmış olsa da halk edebiyatı ürünlerinin görülmediği bir devir yoktur. Edebiyat otoritelerinin hâkimiyetiyle çeşitli dönemlerde belirli üsluplar benimsense de halk bilgisi, halk şiiri, halkın sözü ve anlatıları geçmişten bugüne varlığını sürdürmüş ve kalıcılığını korumuştur. Halka ait olan malzeme ve halk edebiyatının önemsenmesi ve ilgi görmesi de Cumhuriyet'e giden süreçte ivme kazanmıştır. Tarih sahneleriyle paralel giden siyasi ve sosyal hayatta edebiyat otoriteleri; kendi çizgisini inşa ederken “halktan olan ve halka dönük olan” bir edebiyat, bir kültür sahnesi oluşturmak için çaba göstermiştir. Söz konusu gayreti belirli bir kişiye götürmek ve bir ilk tayin etmek zor görünmektedir. Nitekim bilimsel çerçevede ilk ele alan kişinin ve “halkiyat” adlandırmasıyla “folklor”dan ilk söz edenin Ziya Gökalp olduğu dile yerleşmiş olsa da araştırmacılar, bu terimin kullanımını daha geriye götürerek Ahmet Vefik Paşa'ya atfeder. “Türk folklor çalışmalarında Ziya Paşa'yı paradigmayı belirleyen, Ahmet Vefik Paşa'yı ise terimi ilk kullanan olarak kabul etmemiz gerekmektedir. Böylece, folklor teriminin Türkiye'de ilk kullanım tarihini Ahmet Vefik Paşa ile Ignacz Kunos arasında geçen konuşmaya² atfen 1885 olarak almak daha doğru olur” (Oğuz vd., 2003: 45). Ziya Gökalp, *Halka Doğru* dergisinin 23 Temmuz 1329 (1913) tarihli 14. sayısında, “Halk Medeniyeti-I Başlangıç” adlı yazısında halk biliminin varlığını bir kez daha görünür kılar:

Her kavmin iki medeniyeti var: Resmî medeniyet, halk medeniyeti. O halde kavimlerin medeniyetlerinden bahseden bir ilm olan ‘içtimaiyat’ın halk medeniyetini tetkik eden bir şubesi de olmak gerek. İşte kaideleri yazılı olmayan ve ancak ağızdan ağza geçmek suretiyle bir soyda uzayıp giden bu ananevî medeniyeti mütalâa eden ilme ‘halkiyat’ adı verilir. (1913: 107)

Onunla sistematik olarak başlayan bu “halkiyat” çizgisindeki çalışmalar, Cumhuriyet'e giden yolda ve Cumhuriyet'in ilanı ile artarak devam etmiştir. Aydınlar için Türk kültürü, Türk folkloru ve halk edebiyatı vazgeçilmez bir durak, bir ülkü hâline gelmiştir. İdealin bu ülkü olduğu düşüncesiyle yazılar, eserler kaleme alınmış ve yurdun çeşitli bölgelerinde halkevleri, dernekler kurulmuştur. Gazete ve dergicilik faaliyetlerinin de bu ülkü dairesinde şekillendiği söylenebilir. Amaca doğrudan hizmet eden ve “halktan gelenin daima vatan ve ulusal birlik için kıymetli” olduğu düşüncesini benimseyen bu dergilerden birisi, 1944 yılında yayın hayatına başlayan *Folklor Postası*'dır. Bu çalışma için dergiyi önemli kılan içeriğinin zenginliği olmakla birlikte sahibinin ve başyazarının Kemal Akça olmasıdır.

2. Öğretmen, folklor araştırmacısı, yazar Kemal Akça

Akça; öğretmen, yazar ve araştırmacı kimliğiyle Türk folkloruna hizmet eden isimlerden biridir. Yazılarında çoğunlukla Kemal Akça ismini kullansa da tam adı Ali Kemal Akça'dır. 1908 yılında Konya'nın Bozkır ilçesine bağlı Akçapınar köyünde dünyaya gelen Akça'nın babası Bozkır Müftüsü Hafız Hüseyin Efendi, annesi ise Hafize Hanım'dır (Uz, 2003: 137). Babasının “Millî Mücadele döneminde Kemalci olarak” ünlendiği bilinir (Hınçer, 1978: 8211). Akça, Bozkır'da ilkokul öğrenimini tamamladıktan sonra Konya Erkek Muallim Mektebi'ni bitirmiş ve ardından Çumra'da İzzet Bey İlkokulunda öğretmen olarak göreve başlamıştır. İçeri

Çumra, Kızılviran, İbrala İlkokullarında görev yapmış, 1932 yılında İzzet Bey ilkokulunda çalışırken Ali Rıdvan Efendi'nin kızı Sabahat Hanım ile evlenmiştir. Yedek subay olarak askerliğini tamamladıktan sonra, Konya İsmet Paşa İlkokulu'na oradan da Sille İlkokulu'na tayin edilmiştir. *Sillenin Halk Şairleri* isimli çalışmasını bu dönemde tamamlamıştır (Uz, 2003: 137).

İhsan Hınçer'in verdiği bilgilere göre Akça'nın ikisi erkek, biri kız olmak üzere üç çocuğu vardır. Büyük oğlu Altan 1935'te, küçük oğlu Okan 1938'de, en küçük çocuğu olan kızı Beyhan 1945'te doğar (1978: 8211). Akça, 1943'te İstanbul Mahmutpaşa İlkokulu'na görevlendirilir. Onun İstanbul'a gelişi birçok faaliyetinin de kapısını açar. 1944 yılında İhsan Hınçer ve yeğeni Faruk Sümer ile birlikte İstanbul'da bulunan Konyalıların dahil olduğu bir dernek kurma çabasına girerler. Bu dönemde Eminönü Halkevi Edebiyat Kolu'nda Hınçer ile birlikte çalışırlar ve bir folklor dergisi çıkarmaya karar verirler (Hınçer, 1978: 8211). Hınçer, onu "Folklorla gönül veren, karınca kararınca hizmet etmeye çalışan Akça, İstanbul'daki Bozkırlıların da "Dayısı" idi. Onların dertlerine çözüm bulmaya çalışırdı." (1978: 8212) sözleriyle anlatır.

Akça, folklorun yanında köylünün sorunlarını, ulusal problemleri, yerli üretimin önemini, iktisadi desteğin gerekliliğini yazılarında konu edinerek siyasetle de yakından ilgilenir. 1946 ve 1950 yıllarındaki milletvekilliği seçimlerinde Konya'dan bağımsız milletvekili aday olur ancak seçilemez (Yılmaz, 2010: 34, 37). Siyasi hamlelerinde başarıya ulaşmasa da kalemiyle fikirlerini ve eleştirilerini dile getirmeyi başarır. Akça, yazılarında millî birlik ve ulusal gelişim için kültür kurumlarını, Türk folklorunu, köyleri ele almanın gerekliliği üzerinde durur, Türkiye'nin daha güçlü bir ülke olacağını vurgulamaya çalışır.

Folklor ve memleket meseleleri yanında Akça, genç yaşlarda iki çocuğunu kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşar (Uz, 2003: 137). 1950 yılında oğlu Altan'ı kaybeder, 1960'ta emekli olur; 1970'te de kızı Beyhan, doğum sırasında vefat eder. Bu sırada kendisi de ayağını kırar ve bir ayağı kısa kalır (Hınçer, 1978: 8212). Akça, belki de beşerî hayatta insanın başına gelebilecek en büyük acıları yaşar; iki evladını kaybeder ve sakat kalır. Art arda ıstırap dolu günler geçiren Akça'nın küçük oğlu Okan, bu olayları takiben evlenir ve üç kızı olur. Akça'nın hayata tutunmasında oğlu Okan, torunları, eşi Sabahat Hanım ve dostları etkilidir. Yeğenleri ile de ilişkileri kuvvetlidir. Yeğenlerinden Faruk Sümer, o dönemlerde Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde, Cengiz Sümer, Tıp Fakültesinde öğrenim görmekte ve dayıları gibi halk edebiyatına, halk şiirine ilgi duymaktadırlar (Hınçer, 1978: 8211). Yazılardan takip edildiği üzere yeğenlerinin başarısını her fırsatta dile getiren Akça, "Benim yapmak istediklerimi Faruk yapıyor, Cengiz de insanlığa hizmet veriyor." sözleriyle bunu açığa vurur (Hınçer, 1978: 8212). Nitekim *Folklor Postası*'nin kurucuları ve yazarları arasında F. Sümer de vardır. *Folklor Postası*'nda ilk yazısı çıktığında henüz 20 yaşında bir üniversite öğrencisi olan Sümer'in dergide altı yazısı yayınlanır (Sakaoğlu, 2014: 131). Uz, 2014'te Prof. Dr. Faruk Sümer üzerine hazırlanan özel sayıda Akça için şöyle der:

Sadece Bozkırlı Prof. Dr. Faruk Sümer Hoca değil, dayısı Kemal Akça (1908-1977) da bir güzel insandı. Yeğeni ile her zaman iftihar etti. O da Konya kültürüne, tarihine ve eğitimine hizmet etmeye çalıştı. Bugün bu iki değerli insanı anmaktan ve hatıralarını yâd etmekten büyük mutluluk duyuyor, Allah'ın rahmeti, merhameti üzerlerine olsun diyoruz. (Uz, 2014: 130)

1960'ta emekliye ayrılan Akça, 20 Nisan 1977 günü 69 yaşında ebediyete intikal eder ve İstanbul'da defnedilir. Ölümünün ardından “çok istese de göremediği bir erkek torunu” doğar (Hınçer, 1978, 8212). Akça, mesleğinin yanı sıra ülke meseleleri üzerine kafa yormuş, ülkesini daha müreffeh hâle getirmek, gelecek nesillere millî bir bilinç ve daha iyi bir Türkiye bırakmak için altmış dokuz yıllık ömrünü vakfetmiştir. II. Meşrutiyet Dönemi'nde, taşrada dünyaya gelen Akça; Cumhuriyet'in kuruluşuna şahitlik etmiş, dönemin ilke ve usullerinin bilincinde bir öğretmen olarak görevini icra etmiştir. Akça, vazifesini sürdürdüğü ilçedeki âşıkların şiirlerini derlemiş ve Türk folkloruna kazandırmıştır. Özellikle Türk kültürünün zengin halk bilim malzemelerinin derlenmesine katkıları yadsınamaz olan *Folklor Postası* dergisini çıkararak bugün dahi yararlanılabilecek bir kaynak oluşturmuştur.

3. A. Kemal Akça'nın çalışmaları

Kemal Akça'nın bugün için elimizde yayınlanmış iki kitabı, dergi ve gazetelerde yazmış olduğu ellinin üzerinde yazısıyla *Folklor Postası*'nda on altı sayı tefrika edilen ancak tamamlanamayan *Dağların Delisi* isimli romanı bulunmaktadır. *Folklor Postası*'nın ikinci sayısının başında “Kemal Akça'nın Çıkmış ve Çıkacak Eserleri” başlıklı bölümde Çıkanlar: 1.Sillenin Halk Şairleri 2. Folkler (Broşür) 3. Folkler Postası (Dergi); Çıkacaklar:1.Konya Tarihi (Tarih) 2.Dağların Delisi (Roman) 3.Millî Destanlar 4.Eşkıya Türküleri 5.Bozkır Efeleri (Folklor Postası 1: 1944: 1) şeklinde tamamladığı ve yayınlamayı planladığı kitapların listesi verilir. Dergide “çıkacaklar” başlığı altında verilen çalışmalar tamamlanmamış olacak ki bugün adı geçen kitaplara rastlayamadık.

Akça'nın ilk kitabı olan *Sillenin Halk Şairleri*, 1940 yılında Konya Halkevi Neşriyatından çıkar. Eserin kapağında, “Toplayan” ibaresinin altında “Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi Üyelerinden Öğretmen A. Kemal Akça” açıklaması yer alır (1940: 1). İkinci kitabı olan *Folklor*, 1944 yılında Eminönü Halkevi Kütüphane ve Neşriyat Kolunun desteğiyle basılır. Kitap, sekiz ayrı yazıdan oluşur. Bu yazıların başlıkları; *Folklor*, *Folklor ve Tarih*, *Seferberlik Destanı*, *Folklor Kadrosu*, *Millî Destanlarımız*, *Halk Türkü ve Şarkıları*, *Dağlar Türküsü*, *Ata Yurdunda En Büyük Dil İnkılapçısı Karaman Oğlu Mehmet* şeklindedir (1944: 1-32).

Akça'nın “sahibi” sıfatıyla 1944-1946 yılları arasında çıkardığı ve on dokuz sayı yayınlanan *Folklor Postası*, onun yazılarının da yer aldığı bir dergidir. Türkiye'nin kronolojik olarak dördüncü folklor dergisi olan *Folklor Postası*, kendinden önceki iki folklor dergisinin de tek sayı olarak çıkması dolayısıyla sürekli yayınlanan ikinci folklor dergisi olarak değerlendirilebilir (Harmancı, 2024: 97).³ Dergi sorumluluğunu üstlenen Akça, çeşitli araştırmacı yazarlara ulaşır ve büyük bir özenle çalışmalarını sürdürürken *Folklor Postası*'nın görünürlüğü ve sürdürülebilirliği için uğraş verir. Akça; halk edebiyatı ürünleri, Anadolu âşıkları, halk bilgisi, halk inanışları ve uygulamaları, halk müzikleri ve dansları, oyunlar, maddî kültür ürünleri vb. konularını işleyen *Folklor Postası*'nın faaliyetlerini sürdürebilmek için mücadele eder. 1944'te “C.H.P. Vilayet İdare Heyeti Reisi Yüksek makamına” gönderdiği yazıda dönemin siyasilerinden destek ister: “Onüç yaşında köyümden başlayıp tahsil ve meslek hayatımdaki çalışmaları-mı, Folklor mevzuları üzerinde temerküz ettirdim. Otuzaltı yıllık ömrümün yirmüç yılı bu uğurda çalışmakla geçmiştir. Türk Folklor'üne karşı

İçimde sönmeyen bir aşk ve ideal vardır.” (BCA, 1944: 1) ifadeleri, folklor adanmış bir ömrün vesikasıdır. Henüz on üç yaşında folklor çalışmalarına başladığını ifade eden Akça, otuz altı yaşında sahibi sıfatıyla çıkarmaya başladığı *Folklor Postası* için dönemin hükümetinden mecmuanın “himayesini” talep eder.

Derginin on ikinci sayısı hariç her sayısında bir yazısı bulunan Akça ayrıca *Dağların Delisi* isimli romanını da 2-11. ve 13-18. sayılar arasında tefrika eder. Roman tefrikaları, “Folklorik Roman” veya “Millî Halk Romanı” başlığı altında sunulur. Derginin son sayısında romanın basılacağı “müjdesi” verilse de (Folklor Postası 19: 1946: 9) roman yayınlanmaz. Akça, dergideki yazılarının hemen hepsinde tür, şekil ve yazı kalıplarından hangisine ilişkin örnek verirse versin ele aldığı konulardaki asıl amacını kültür ve ideoloji sentezi odağında kurgular. Metodoloji, derleme, edebî tür, kutlama, düşünce yazısı ya da eleştiri söz konusu edilirken kurucu resmî ideolojinin propagandaya varan yönlendirici etkisine vurgu yapar. Romanda, Kuvayımilliye ruhu öne çıkarılır. Cumhuriyet Bayramı kutlamalarıyla ilgili ya-zısında, Anadolu halk kültür ürünleri, modern zamana davet edilir; demokrasi söz konusu edilirken halkın çalışma ve yaşam tarzı disiplininden söz eder.

Akça'nın kitapları, gazete ve dergi yazıları içeriklerine göre incelendiğinde yedi başlık altında toplanabilir. Bu başlıklar; halk bilimine ait yöntem arayışları, millî bilincin inşası, folklor, tarih ve kamu yönetimi ilişkisi, halk edebiyatı ve halk bilimi, anma kutlama yazıları, kent monografisi: Konya, folklorik bir roman: *Dağların Delisi* şeklindedir.

3.1. Halk bilimine ait yöntem arayışları

Akça, halk bilimi araştırmalarında uygulanacak araştırma ve inceleme yöntemleri üzerinde düşünmüş, bu konudaki fikirlerini yazılarında ifade ettiği gibi uygulamaya da çalışmıştır. *Sillenin Halk Şairleri* isimli kitabının girişinde “Folklor mevzuu üzerinde Pertev Naili Boratav'ın eseri istisna” olmakla beraber hiçbir “ciddi etüd yapılmadı”ğın söylemenin yanlış sayılmayacağını dile getirir. Ayrıca “Folklorcülerimiz en mükemmel örnekler verdikleri halde onu tarif ederken kısaca ‘Halk kültürü, Halk harsiyatı’ derler, onu tahlil etmezlerdi.” diyerek inceleme yönünün eksikliğini vurgular. Kitapta sekiz şair hakkında bilgi ve şiirlerinden örnekler veren Akça, bu çalışmasına ait verileri “halk deyişlerinin bir kaynağı olan cönklerden elde etti”ğini; “koşma, divan, semaî, kelenderî, destan, türkü, şarkılar ile biyografileri esaslı surette etüt yapmak suretiyle bu sahadaki gelişmeye yardım etmek” (1940: 2) istediğini söyleyerek bir araştırma yöntemi örneği verir.

Akça, *Folklor* isimli kitabının ön sözünde bu eseri millî kültür ve geleneğin incelenmesine katkıda bulunmak, folklor çalışmalarında dikkat edilecek esaslara dair bilgi vermek ve folklor kadrosuna girecek konuları tayin etmek amacıyla yazdığını ifade eder (1944: 3). Akça'nın bu çalışmasında folklorun kadrolarına yönelik dikkati, bu konuda daha önce Batı'da ve Türkiye'de yapılan çalışmalardan haberdar olduğunu düşündürmektedir.⁴ Akça, çalışmasında Türk folklor kadrosunu yirmi iki bölüme ayırır:

Tarih ve coğrafya, Edebiyat, Sosyal Hayat, Geçim, Giyecek ve Onların Hazırlanmaları, Aile Kurma ve Aile Hayatı, Aile Hayatında Doğum ve Çocuk, Çocuk Oyunları ve Oyuncakları, Aile ve Hukuk, Sosyal Hayata Ait İnanış ve Adetler, Silahlar ve Gezi Levazımı, Millî Oyun, Millî Raks ve Millî Musiki ve Aletleri, Yerli Sanatlar, Tabiata

Dair İnanmalar, Hayvanat ve Nebatat Hakkında İnanışlar, Hastalıklar ve Halk Tedavisi, Halk Hekimleri ve Tedavi Usulleri, Halk Edebiyatı Konuları, Dini ve Batıl İnanışlar, Meslek ve Sanatla İlgili İnanmalar, Muhtelif Dini, Millî Merasim ve Şölenler, Halkın Millî ve Dini Gün ve Bayramları. (1944: 14-25)

Akça'nın bu tasnifi, Türkiye'de yapılan en eski kadro tasniflerinden birisi olması açısından önem taşır.⁵

Akça, *Folklor*'un "Millî Destanlarımız" kısmında ise destanların derlenmesi ve "en ince teferruatına varıncaya kadar işlenmesi" gerektiğini vurgular (1944: 28-29). Bu vurgu hem dönemin sosyal inşası olan millî bilince uygun düşmekte hem de derleme/inceleme ihtiyacına yönelik bir çağrıda bulunmaktadır.

Akça'nın halk bilimine ait yöntem arayışıyla ilgili yazıları, *Folklor Postası*'nda da devam eder. Derginin ilk sayısında, "Folklor ve Türk Folklor'ünün Karakteri" başlıklı yazısında halk bilimi ürünlerinin bilimsel yöntemlerle derlenmesi ve yayılması gerektiğini belirtir ve Türk folklorunun derlenmesi işini "kutsal ve milli bir ödev" olarak görür (Folklor Postası 1: 1944: 3-4).

Akça, "Türk Folklor Dâvası"nda yine folkloru millî bir mesele olarak görür ve Türk kültür ürünlerinin öne çıkarılması gerektiğini vurgular:

Kültür, edebiyat; ruhumuzu ister istemez sihirleyen musiki, san'at, sosyal yaşayış ve duyuşunu; milli menkabe, destan, masal ve kahramanlıklarını; kıvrak ve oynak türkü ve şarkılarını; hulâsa topyekûn kütleinin Folklor'ünü belirtmek, kıymetlendirmek, Türk ve beşeriyet tarihi, Türk'ün milli karakter ve harsı bakımından hemen ele alıp tahakkuk ettirmek, planlaştırmak devri gelmiş bulunmaktadır. (Folklor Postası 3: 1944: 3, 19)

Yazıda, folklorun bir dava hâline getirilmesi; ekonomik, siyasi, askerî buhranlardan henüz kurtulan ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin millî kültüre ihtiyacıyla ilişkilendirilir. Halk bilimine dair araştırmaların sürecini "Saltanat ve imparatorluk devrinde ihmal edilen, meşrutiyet devrinde başlayan, Cumhuriyet ve Kemalizm inkılâbında hızlanan Folklor kalkınmamız" sözleriyle ifade eder. Millî davanın "daha verimli ve daha disiplinli" devam edebilmesi için bir kurumun idaresinin, araştırmalar yürütmesinin gerekliliğinden bahseder (Folklor Postası 3: 1944: 3, 19).

"Folklor kadro ve metodu (I)" başlığını taşıyan yazıda Akça, millî şuurun doğuşunun folklorlara verilen değerle ilişkili olduğunu vurgular. Folklorun tükenmez bir kaynak olduğunu ifade ederek inceleme esaslarından bahseder. Türk folklor kadrosunu; "teknik, etnografya, sosyoloji, sosyal ve sanat tarihi, medeniyet ve kültür tarihi, halk edebiyat ve estetiğine malzeme sunması" bakımından üç bölüme ayırır: "I. Tarih ve Coğrafya; II. Edebiyat, III. Sosyal Hayat" (Folklor Postası 8: 1945: 7, 19). *Folklor* (1944) isimli çalışmasında, folklor kadrosunu daha detaylı bir şekilde ele almış olsa da bu yazısında halk bilimin alanını genel olarak üç başlık altında toplar.

Akça'nın "Folklor Kadro ve Metodu" isimli yazısı, sekizinci sayıdaki yazının devamı niteliğindedir. Burada "Geçim İnanışları, Geçim Çalışma ve Hazırlıkları" (Folklor Postası 10: 1945: 9) başlığı açar. Akça, halk bilimi çalışmalarında izlenecek yöntemlere ait görüşlerini yazılarında ortaya koyarken halk biliminin sistemli bir şekilde araştırılmasına yönelik gerekliliğini de ifade eder.

3.2. Millî bilincin inşası

Akça, geleceğin inşasında millî bilincin önemini vurgular ve bu bilincin oluşmasında folklorun rolünün altını çizer. Amacına araç olarak kalemini kullanan Akça, yazılarında doğrudan ya da dolaylı millî bilinci oluşturma amacı güder.

Akça, *Folklor* (1944) isimli çalışmasında yer alan “Ata Yurdunda En Büyük Dil İnkılâpçısı Karaman Oğlu Mehmet” başlıklı yazısında Karamanoğlu Mehmet Bey’in Acem ve Arap dillerinin kullanımını yasakladığını anlatarak onu “Dil inkilâp tarihi bakımından en büyük bir inkilâpçı; Folklor bakımından da en büyük bir Halkçı” (1944: 32) olarak tanımlar. Dil, tarih ve kültür ulusal bilincin oluşumunu ve devamını sağlayan en etkili unsurlardandır. Birbirleriyle sıkı bir ilişki içerisinde olan söz konusu alanlar, Akça’nın bu yazısında da kesişir.

“İlk Öğretim” başlıklı yazısında, millî bilincin yerleşmesinde eğitimin önemli olduğunun altını çizen Akça, gençliğe seslenerek “Millî kültürün zenginliği, millî şuurun inkişafında pozitif bir rol oyna(r).” (Folklor Postası 1: 1944: 13) notunu bırakır. Yazıda; İsmet İnönü’den bahseder, onun yüreğinden yükselen bir ses olarak millî bilinç üzerinde durarak “İlk öğretim...” vurgusu yapar ve “Hazırol!.. yeni bir cenge: millî şuuruna malik yepyeni bir nesil yaratma cengine...” (Folklor Postası 1: 1944: 13-14) sözlerini kullanır. Yazı; okuyucuda ulusal bilinci harekete geçirmeyi, kültürüne bağlı, vatanını seven bağımsız bir Türk genci olduğunu hatırlatmayı amaçlar.

“Yarcılık ve Kuvayi Milliyecilik” isimli yazısına demokrasi vurgusuyla başlayan Akça, Kuvayimillîye ruhunu anlattığı ifadelerinde millî şuurun gerekliliğini ve bunun için millî hazineye duyulan ihtiyacı aktarır:

Bizim mayamız Kuvayi Millîye ruhu ile şuurumuz millî kültürle, halkçılıkla, milliyetçilikle yoğruldu. Biz destanımızı şanlı zafer türküleriyle, kahramanlık menkıbeleriyle, yiğitlik, mertlik örnekleriyle modern bir Türkiye kurmakla doldurduk. Bundan sonra da daha ileri daha bağımsız daha Demokrat ve dünya milletlerine insaniyete örnek bir Türkiye Cumhuriyeti yaratıya savaşaacağız. (Folklor Postası 14: 1946: 19)

Akça, “Halka Doğru” yazısında halkçılık hareketinin ivme kazandığından bahseder. “Son devrim hamlelerimiz arasında ‘Halka Doğru...’ Bir akış var! Bu akış bütün içtimai teşekkül ve yayın alanında; millî eğitim organının en küçük filizinden en büyük dalına kadar hepsinde az da olsa görülmektedir.” (Folklor Postası 17: 1946: 2) sözleriyle dönemin ihtiyacı olan bakış açısını ifade eder. Halktan gelen bilginin kıymetiyle yine halka verilecek olan bilginin önemi arasındaki aşamalarda eğitimin ve millî bilincin altını çizer.

Akça, “Amerikan Cazı-Halk Musikisi” başlıklı yazısını Celâleddin Ezine’nin yazmış olduğu bir yazı üzerine kaleme alır. Ezine, yazısında dönem gençlerinin Türk müziğine karşın Amerikan müziğini dinlemek istemelerini normal bulduğunu, Türk müziğinin teknik açıdan yetersiz olduğunu ifade eder. Türk musikisinin kötülenmesine müsaade etmek istemeyen Akça, iki sayfa boyunca söz konusu yazıyı eleştirir (Folklor Postası 9: 1945: 3-4).

3.3. Folklor, tarih ve kamu yönetimi ilişkisi

Akça, folklor araştırmacısı olmasının yanında siyasetle de ilgilenir. Konya’dan hareketle Türkiye’nin gelişimi için kamusal kalkınmanın önemine değinir. Yazılarında folklorun toplum ve siyaset ile ilişkisinden bahseder.

“Çalışma Bakanlığının kuruluşu münasebetiyle halkın sosyal yaşayış ve güvenini tarih ve folklor bakımından incelemeyi uygun buldum.” diyen Akça, “Folklorun Tarih ve Sosyal Yaşayışımız Karşısında Alâka ve Etkisi” isimli yazısını kaleme alır. Tarih boyunca kurulan Türk devletlerinin “kanun, tüzük ve törelerini halkının” karakteri ve “ananevi niceliğine göre” ayarladığından bahseder ve böylelikle halkının güven içinde olduğunu vurgular. Osmanlı İmparatorluğu’nda millî harsın tamamen çürüdüğünü ifade ederek Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuyla yapılan kalkınma hamleleri sonucunda dirildiğini anlatır. Yazının devamında, Türk milletinin çalışkanlığından; çiftçilerinden, işçilerinden, memurlarından bahseder. Köyde desteklenmeyen çiftçinin gurbetçi olarak şehre gelişinden; “hamallık, çapacılık, orakçılık, uşaklık” vs. yaptığından bahseder. “Halkımızın bu iş görüş ve yaşayış tarzı disiplinli, sıhhi, verimli, güvenli değildir; iş ve işsizlik zamanları; her çeşit korunma ve gözetlenmeleri iyi kovalanmamaktadır.” diyerek düzendeki aksaklıkları eleştirir ve görünür kılar (Folklor Postası 11: 1945: 2,18-19).

Akça, *Folklor* kitabı içerisinde açtığı “Folklor ve Tarih” başlığı altında millî bir dava olarak gördüğü folklor ile ilgili çalışmaların halkevlerinin kurulmasıyla disiplinli ve verimli bir şekilde yürütüldüğünü ifade eder. Yazısında, folklor ile tarih arasındaki ilişkiden bahsedeceğini söyleyen Akça’ya göre “En eski çağlardan bugüne kadar şanlı ve yüksek bir tarihe sahip bulunan yurdumuz, o kadar zengin, baha biçilmez bir de Folklor’e sahiptir.” (1944: 6).

3.4. Halk edebiyatı ve halk bilimi

Akça, yazılarında halk sözünün kıymetini vurgular, halk edebiyatına dair incelemeler yapar, özellikle halk şiiri ve şairleri üzerinde durur. *Sillenin Halk Şairleri* (1940) kitabı, bu alandaki önemli çalışmalarındandır. Bu kitapta; Sururi, Merdani, Zehri, Feşani, Nigâri, Devami, Fiğani ve Mansur isimli halk şairlerinin biyografilerini verir ve onlara ait şiirlerden örnekler sunar. Ancak Sururi’ye ayrılan bölüm daha fazladır. Kendisi Sururi’nin divanında yer alan ve daha önce neşredilen şiirlerinin tümünü eserine aldığı söyler (1940: 4). Çalışma, sekiz halk şairi hakkında bilgi verilmesi ve şiirlerinden örnekler sunulması yönüyle Türk halk edebiyatı ve folkloru için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Akça, *Folklor* isimli kitabının alt başlığı olan “Halk Türkü ve Şarkıları”nda kısaca halk türküsünün tanımını verir. Türkü ve şarkıların “halk kütlesi tarafından benimsen”diğini, millî varlığı oluşturduğunu ve “bu varlıklarla millî kültürünü desteklemiş” bulunduğunu ifade eder. Yazının sonunda “Bozkır Bölgesi Yörükleri”ne ait olduğunu belirttiği “Dağlar Türküsü” adlı türkünün metnini sunar (Akça, 1944: 28-29).

Akça’nın dergi ve gazetelerde de halk edebiyatına dair yazıları mevcuttur. “Anadolu Halk Şairlerinden Silleli Âşık Fiğani” (1939) isimli yazısında Âşık Fiğani’nin hayatından bahseder ve dokuz koşmasına yer verir (Konya 30: 1939: 1583). Akça’nın “Halk Edebiyatı: Fiğani’nin Yemek Destanı” başlıklı yazısı, Silleli Âşık Fiğani’nin yazmış olduğu yirmi dokuz dörtlükten oluşan bir yemek destanını içerir. Fiğani’nin kısaca hayatından bahsettikten sonra yemek destanının metnini verir (Folklor Postası 18: 1946: 11-12).

“Halk Şairlerinin Tetkiki ve Son Asır Halk Şairlerimizden Mansur” isimli yazısında Akça, halk şairlerinin ait olduğu kültürü yansıttığını ifade ettikten sonra onların önemli şahsiyetler olduğunu vurgular. Halk şiirinin “ilmi” yahut “gelişigüzel” fark etmeksizin “memleket

kalkınması”nda çok değerli olduğunu ifade eder. Halk şairlerinin hayatı ve eserleri hakkında araştırma yaparken dikkat edilmesi gereken hususları ve yöntemleri anlatır. Yazının devamında şair Mansur hakkında bilgi verir (Folklor Postası 2: 1944: 4, 15).

Akça, “Aşık Ömer” başlıklı yazısında XVII. yüzyılın ünlü halk şairlerinden Âşık Ömer’in nereli olduğuna ilişkin çeşitli görüşlerden bahseder ve Konyalı olduğu yönünde fikir beyan eder, hayatıyla ilgili bilgiler verir (Folklor Postası 3: 1944: 9-10, 17). Yazı, Âşık Ömer ile ilgili biyografik bir çalışma niteliğindedir.

Akça, “Baybağanlı Âşık Kul Mustafa Hayatı ve Eserleri” yazısında Âşık Kul Mustafa’nın hayatına ve eserlerine dair bilgiler verir ve bir koşmasıyla ilahisini örnek olarak sunar (Folklor Postası 5: 1945: 7-8).

Akça’nın “Halk Şiirinin Doğuşuna Örnekler” adlı yazısında, bir obada yaşayan Kibra gelinin çocuğunu doğurduktan sonra vefat etmesiyle sarsılan halkın üzüntüsü ve gelin ölmek üzereyken annesinin kulağına gaipten sesler gelmesi üzerine kızının yanına gitmesi anlatılır. Anlatı, ölüm döşeginde Kibra’nın söylediği şiir ve annesinin kızının ölümü üzerine yaktığı ağıt ile son bulur (Folklor Postası 7: 1945: 14-15). Akça, bu hikâyeye dair herhangi bir açıklama yapmaz ancak verdiği başlık, halk şiirinin doğuşunu acı ve ağıt ile ilişkilendirdiğini gösterir.

Akça, “Türkülerin Doğuşu: Necip Türküsünün Hikâyesi” isimli yazısında Necip Türküsü’nün nasıl doğduğunu ve yayıldığını anlatır. Bu türkünün oluşması ve ezgisiyle ilgili iki varyantından bahseder (Folklor Postası 15: 1946: 13-15).

Akça, “Seferberlik Destanı” adlı yazısında geçim zorlukları ve ekonomik çöküntülerin sebeplerini ele alır. Ekonomik açıdan zor günlerin el birliğiyle halledilmesi gerektiğini vurguladıktan sonra kırk altı dörtlükten oluşan destan metnini sunar (Folklor Postası 19: 1946: 11-13).

Akça’nın “Küççe Düğünü” yazısı, derginin *Halk Sosiyetesi incelemeleri* başlıklı köşesinde bulunur. Yazı boyunca Küççe düğününden ve bu düğünde söylenen mani örneklerinden bahseder. Küççe düğünü, Birinci Dünya Savaşı’na kadar yurdun çeşitli bölgelerinde kız çocukları gelinlik çağına yaklaştıklarında yapılan bir şenliktir. 8-14 yaş arası kızların anneleri bu eğlenceyi düzenler (Folklor Postası 2: 1944: 9, 17). Bu yazı, Akça’nın derleme niteliğindeki yazılarından biridir.

3.5. Anma kutlama yazıları

Akça, yazılarında millî bayramlara ve tarihî zaferlere yer verir. “Birinci İnönü Zaferi” başlıklı yazıda, yirmi dördüncü senesini dolduran Birinci İnönü Savaşı’nı anlatır (Folklor Postası 4: 1945: 3, 19). Yazıda, söz konusu tarihî anı hatırlatmak ister ve bu doğrultuda vatan uğruna verilen mücadeleleri anlatarak ulusal bilinci pekiştirir.

Akça, “Bir Anadolu Geleneği: 19 Mayıs Gençlik Bayramı... -Halk Dernek ve Yarışları” yazısında halkevleri ve odalarının folklorla karşı olan ilgisinden bahsederek 19 Mayıs’ta düzenlenen yarışları, dernek günlerini, obalarda oynanan oyunları anlatır ve orada söylenen halk şiirlerinden örnekler sunar (Folklor Postası 16: 1946: 8, 19).

“Halkoda ve Halkevleri Kuruluşt Yıldıönümü” dolayısıyla yazdığı “Eski Köy Odaları” başlıklı yazısında Akça, bu odalarda millî günlerin kutlandığını anlatır ve XIX. yüzyılın so-

nuna kadar var olan köy odaları hakkında şu bilgileri verir: “Köyü, köylüyü birbirine bağlayan köylünün her derdine ortak; kervanlara konak, yoksullara durak olan bu odaların bin yıllık bir tarihi vardır.” (Folklor Postası 6: 1945, 3-4).

3.6. Kent monografisi: Konya

Kent monografileri; kentlerin kültürel birikimlerini, geçmişte ve o dönemde kent için önemli isimleri, kentin tarihî yapısını ortaya koyması açısından önem taşır. Küçükbasmacı, kentlerin kimliklerinin asırlar içinde biriken kültürel belleğindeki unsurlardan faydalanarak oluşup şekillendiğini, söz konusu unsurların “hatırlanabilir imgelere dönüşerek şehri temsil” ettiğini ve imgelerin kentlerin “farklı, özgün yanlarını” ortaya çıkardığını ifade eder (2021: 1). Bu doğrultuda Konya kentinin kent hafızasının ortaya çıkarılmasında Kemal Akça önemli bir rol üstlenir. Akça, otuz beş yaşına kadar memleketi Konya’da yaşar ve şehriyle ilgili tarihî, kültürel ve eleştiri içerikli yazılar yazar. *Yeni Konya* gazetesi, bu tarz yazılarının yer aldığı yayın organıdır.

Akça, “Efsaneler Şehri Konya – İhtiyar Arslan Hamlede” başlıklı yazısına, Konya’ya övgüler sunarak başlar. Batılıların Konya’yı “Jübiterler ile Danaen’in oğlu diye tanınan muhayyel kagraman Perse’nin kurduğuna inan”dıklarını ve böylelikle Konya’nın “efsaneler tarihinde ilk kahramanlık şanını aldı”ğını aktarır. Seyyah ve tarihçilerden alıntılarla Konya’nın tarihini anlatır ve Türklerin Konya’yı fethinden bahseder. Art arda iki gün yayınlanan bu yazının devamında Konya’nın zaferlerinden, sultanlarından ve son olarak Mevlâna, Sultan Veled ile âşıklarından bahseder (Yeni Konya 12-13 Temmuz: 1949: 2).

“İçtimaî, İktisadî hayat bakımından Konya Köylüsü” yazısında Akça, “Yeni Millî ve İçtimaî fikrin cereyanlarını köye götürmek, başlıca idealimiz olmalıdır.” ifadesiyle yazının savını özetler. Burada; Konya’nın köylerinde yaşayanların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını kendilerinin karşıladığından, aile birliğinden, aile üyelerinin iş gücüne vurgu yaparak ekonomiye katkısından, Türk gencine verilen öğütlerden bahseder. Eski köy ihtiyar kurullarıyla o günkü ihtiyar kurullarının “kuruluş, idare ve yargılama” bakımından birbirine zıt olduğunu söyler ve “yenisi”ni eleştirerek yazısına son verir (Yeni Konya 19 Ağustos: 1949: 2). Akça’nın kent biyografisi yazarken bile halk, köylü, köy yaşantısı, kültürüne yönelik olumsuzlayıcı, misyoncu tavrı göze çarpar.

“Tarih, Etnik ve Folklor Bakımından Konya” başlığı altında yedi farklı yazı sunan Akça, bu dizisinin ilkinde “Bugünkü Realite Karşısında Nasıl Hamlelenmelidir?” sorusunun cevabını verir. Yazısına “Bin yıllık tarihî çağında milyonlarca Türk neslini barındıran Konya hinderlandı, millî bir aşkla hamlelendirilmelidir ki, Türk milletinin feyizli bir istihsal merkezi olabilsin.” sözleriyle başlar. “Memleket bağlılığına” değinir ve Konya gençliğine seslenir. Bu yazısında, halk biliminin tanımını yapar:

Folklor, Etnoğrafya ve etnoloji halk ve halklarla uğraşan bir ilimdir. Bu ilim kendini alakadar eden, kendi kadrosuna giren malzeme ve konuları araştırır. Onların tarihini, mebdeini zaman itibarıyla bugünden başlayarak, varılan başlangıçtan en yeni çağlara kadar bütün safhalarını maddî, manevî bırakıntılarını yakalar, bulur, meydana çıkarır ve göz önüne koyarak tetkike arzeder. (Yeni Konya 6 Aralık: 1949: 2)

Akça, aynı başlıklı ikinci yazısında Konya'nın coğrafi konumu ve durumunu, 1949 yılına ait verilerle ekonomik hayvan besleyiciliğini, sanayisini, ihracat ürünlerini; idari ve mülki ahvalini anlatır (Yeni Konya 15 Aralık: 1949: 2). Aynı başlıklı üçüncü yazısında Akça, Konya ve ilçelerinin paha biçilemeyecek bir folklor hazinesine sahip olduğunu anlatır. Yazının devamında, Bozkır'ın "sanat memleketi karakteri" taşıdığından ancak "memleketin sanat merkezi haline getirilebilmesi için ham maddelerinin" işlenebilmesinin gerekliliğinden bahsederken Konya'nın bu zenginliğine önem verilmesinin altını çizerek (Yeni Konya 30 Aralık: 1949: 2, 8).

Akça, dördüncü yazısında Konya'nın ilçeleri hakkında bilgi verir. Çeşitli kaynaklardan yararlanarak Hadim, Ilgın, Kadınhanı, Karaman, Karapınar, Seydişehir ilçelerinin coğrafyasından ve tarihinden bahseder (Yeni Konya 3 Ocak: 1950: 2-3). Başlığı "Etnik, Arkeoloji ve Folklor Bakımından Konya" olarak değiştiren Akça, yazıda Konya'nın coğrafi geçmişini anlatmak üzere Neozoik, Antropozeik, Neolitik devirlerinden bahseder. Yazının ikinci alt başlığında ise Konya isminin efsanelerini anlatır (Yeni Konya 13 Ocak: 1950: 2).

Akça, "Etnik, Arkeoloji ve Folklor Bakımından Konya" başlıklı bir diğer yazısında Konya'nın tarih sahnesinde kimlere ev sahipliği yaptığını anlatır. "Konyanın ilk ve son sahipleri Asyanik bir millettir. Bu neslin kurduğu medeniyet âbideleri, dünya tarihinden eşsiz birer şaheser olarak şahlanmaktadır." dediği yazısında, Konya'da bulunan tarihî eserlerin dünya turistleri için de bir cazibe merkezi olduğunu ifade eder (Yeni Konya 17 Ocak: 1950: 2).

"Konya Vilâyeti Meseleleri: Konya Köylerinin Umumi durumu" isimli yazısının başında Akça, "Konya köyleri her türlü hayat şartlarından mahrum, ibtidai vasıtalarla yüzüstü bırakılmış bir durumdadır." diyerek eleştirisini sunar ve kalkınmanın "muhitlerden merkezlere doğru" olması gerektiğini ifade eder. Konya köylerinin durumunu tartışan ve "geri" olduğunu söyleyen Akça, "iktisadi buhran"dan ve bunun çiftçilere yansdığından da bahseder. Çözüm için teknik destek, iyileştirme ve planlama gerektiğini söyler. Konya'da tarıma dayanan bir ekonomik alanın oluşturulmasını ifade ederek yazısını sonlandırır (Yeni Konya 29 Mayıs: 1952: 2-3).

3.7. Folklorik Bir Roman: *Dağların Delisi*

Akça'nın bazen "milli roman" bazen de "folklorik roman" başlığı altında sunduğu *Dağların Delisi*, *Folklor Postası*'nın ikinci sayısında başlar ve on sekizinci sayısında ise son tefrikası yayımlanır. Roman, Millî Mücadele Dönemi'ni konu edinir. Annesi ve kardeşleriyle kasabadan köye giden ve tekrar köyden kasabaya dönen roman kahramanı, yol boyunca gördüğü manzarayı aktarır. Dönüşte dağdan gelen "Bir adım daha atarsanız canınızı cehenneme gönderirim." diyen tehditkâr ve ürkütücü ses ile konuşmaya başlar. Böylece ilk tefrika heyecanı diri tutacak şekilde sonlanır (Folklor Postası 2: 1944: 10-11). İkinci tefrikada kahraman, annesinin bilgilendirmesiyle "zorbaların", "yeni kurulan hükümeti istemiyen Kuvayyi milliyeye aleyhinde ayaklanan cahil kimseler" olduğunu idrak eder. Roman, bu çatışma üzerinden ilerler; kasabanın kuşatılma süreci ve insanların yaşadıkları zorluklar, Mustafa Kemal'e olan inançları, millî bilinci vurgulamak üzere anlatılır ancak roman yarım kalır. On dokuzuncu sayıda "Okuyucularımıza" başlığıyla dergide on altı tefrikası yayımlanmış olan *Dağların Delisi* isimli romanın okuyucular tarafından merakla beklendiği hakkında mektuplar geldiği ve buna istinaden romanın tefrika değil kitap hâlinde yayınlanacağı duyurulur (Folklor Postası 19: 1946: 9). Söz konusu müjde verilse de gerçekleşmez.

Sonuç

Kemal Akça'nın yaşam yolculuğu, Cumhuriyet'e adanmış bir aydının yol hikâyesidir. O, Cumhuriyet'in getirdiği yeni bakış açısına omuz vermeye çalışan bir öğretmen ve Türk folkloruna gönül vermiş bir araştırmacıdır. İçinde bulunduğu dönemin atmosferini solumunun verdiği güç ile ülkesinin kalkınması için folkloru üzerinde durulması gereken alanlardan biri olarak görür. Halkın bilgisine, edebiyatına, geleneklerine, diline önem verilmesi gerektiğini vurgulayarak bunu vatana ve halka hizmet olarak değerlendirir.

Konya'da öğretmenlik yaparken başladığı folklor yolculuğunu, Konya ve Eminönü halkevlerindeki çalışmalarıyla birleştiren Akça, İstanbul'a erişince *Folklor Postası* isimli dergiyi çıkarmaya başlar. Dönemin aydınlarının buluşma noktası olan bu dergi, Türk halk biliminin önemli kaynakları arasında yer alır. Akça, *Folklor Postası* ve kitaplarında çoğunlukla folkloru, halk edebiyatını konu edinir; gazete yazılarında ise genellikle köylüden bahseder ve halkın dertlerinin çözüme kavuşması için yapılması gereken hamlelerden söz eder. Çalışmaları içerik olarak incelendiğinde çoğunlukla halk bilimine ait yöntem arayışları, millî bilincin inşası, folklor, tarih ve kamu yönetimi ilişkisi, halk edebiyatı ve halk bilimi, anma ve kutlama yazıları şeklinde sınıflandırılabilir. Bunun yanında Konya ile ilgili çalışmalarında Konya'nın tarihi, kültürü, çiftçileri, gelişimi, Türkiye'nin iktisadi ve ilmi ilerleyişi hakkında bazı fikir ve tespitlerini aktarır. Konya'nın arkeolojisinden edebiyatına kadar uzanan çizgiyi Akça'nın gazete yazılarında görmek mümkündür. Şehrinin ve ülkesinin gelişimi için çeşitli konularda yazıları vardır. Siyasi kimliğini meşrulaştırmak adına attığı adımlarda istediği sonuçları alamasa da gazete yazılarıyla dönemin aksaklıklarını ve atılan hatalı adımları eleştirmiştir. Yapıcı eleştirilerinin altında siyasetçi kimliği, öğretmen edası ve vatandaş serzenşi kolaylıkla tespit edilebilir.

Yazılarında halkı millî bilince ve ilerlemeye davet eden Akça için folklor, birleştirici ve bilinçlendirici bir unsurdur. Türk folkloruna karşı sönmeyen bir "aşk ve ideal" beslediğini söyleyen Akça, özel hayatında yaşadığı olumsuzluklara rağmen bu aşk ve idealden vazgeçmez. Ülkesinin ve nesillerin geleceğini inşa etmek onun en büyük dertlerinden olmuş, hayatı boyunca bu emeli kendisine şiar edinmiştir. Bir ulusun geleceğini inşa etmenin halkın kendisine, kültürel geçmişine, diline, tarihine, öğrencisine, çiftçisine, araştırmacısına ilgi duymaktan geçtiğinin altını çizer. Türk folklorunun saklı kalmış isimlerinden biri olan Kemal Akça, yazıları aracılığıyla hem Türk milletinin millî ülküsünü ifade eder hem de ulusal bilinç oluşturmak ister. Gençleri, araştırmacıları Türk halk bilimine hizmet etmeye teşvik ve davet eder. Dilden ekonomiye kadar geniş bir aralıkta kültür, tarih, eğitim, tarım gibi birçok konuya değinir. Nice öğrenciler yetiştirmiş, doğduğu Konya topraklarına ve Türkiye'ye hizmet etmiş, dönemin aydınlarını *Folklor Postası* isimli dergisi altında toplayabilmiş, derleme faaliyetleriyle bugüne kaynak sunmuş olan ve Türk halk bilimi tarihi ve hazinesi bakımından kıymetli çalışmaları bulunan Kemal Akça, Türk folklor tarihinin unutulmaması gereken isimlerinden biridir.

Notlar

- 1 Boratav, “eski Türk ocaklarının yerini 1932’de Halkevleri”nin aldığı ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin kültür örgütü olan bu kurulların (Halkevleri ve Halkocakları) sayısının 1945 yıllarında 400’ü” bulunduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda “Halkevlerinin aynı yıllarda sayısının 37’yi bul(makla birlikte)” halk bilimi “konularına geniş ölçüde yer ver(ilen)” dergiler çıkardığını belirtir. Söz konusu yayınların “halkbilimi araştırmalarında yararlanabilecek oldukça zengin malzeme kaynakları” olduğunu vurgulamakla birlikte yazıların “tam bir bilim metodu uygulama yeterliğinde” olmadıkları hususunda eleştirisini de yapmaktadır (1969, 19).
- 2 Ayrıntılı bilgi için bakınız: Kunós, I. (1978). *Türk halk edebiyatı*. (T. Gülensoy, Haz.). Tercüman 1001 Temel Eser.
- 3 Türk folklor dergiciliğinin ele alındığı çalışmalarda adı geçen dergilerin büyük bir kısmı şu şekilde sıralanabilir: *Türk Derneği Mecmuası* (1908), *Millî Tettebbular Mecmuası* (1915), *Halk Bilgisi Mecmuası* (1928), *Halk Bilgisi Haberleri* (1929), *Ülkü* (1933), *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi* (1933), *Oluş* (1939), *Folklor Dergisi* (1943), *Folklor Postası* (1944), *folklor/edebiyat* (1944), *Köy Enstitüleri Dergisi* (1945), *Türk Folklor Araştırmaları* (1949), *Türk Etnografya Dergisi* (1956), *Folklor* (1964), *Türk Folklor ve Turizm Dergisi* (1968), *Folklor* (1969), *Folklor Doğru* (1969), *Halkbilimi* (1973), *Sivas Folkloru* (1973), *Eskişehir Anma Günleri Dergisi* (1978), *Türk Folkloru* (1979), *Köz* (1979), *Halay* (1980), *Alanya Folkloru* (1982), *Türk Halk Müziği ve Oyunları* (1982), *Halk Kültürü* (1984), *Anadolu Folkloru* (1985), *Folklor Sanat* (1986), *Motif* (1988), *Millî Folklor* (1989), *Anayurttan Atayurda Türk Dünyası* (1992), *Halk Ozanlarının Sesi* (1992). Kendisinden önce ve sonra çıkan dergilerin sürekliliği ve muhtevası göz önüne alındığında *Folklor Postası* külliyatta önemli bir yer tutmaktadır.
- 4 Folklor kadrosunu belirleyen ilk araştırmacılarından biri olan Paul Sebillot’un *Le Folk-Lore De La France* (1904-1907) isimli dört ciltlik eserinin birinci cildi *Gök ve Yer*, ikinci cildi *Deniz ve Tatlı Sular*, üçüncü cildi *Hayvanlar ve Bitkiler*, dördüncü cildi *Halk ve Tarih* konularını içermektedir (Tan, 2003, 11). Charlotte Burne tarafından 1914 yılında ikinci baskısı yayınlanan Londra Folklor Derneğinin el kitabında folklorun kadrosuna dördü temel olmak üzere yirmi üç başlık bulunmaktadır (Detaylı bilgi için bakınız: Tan, 2003, 11-12).
- 5 Türkiye’de Türk Halk Bilgisi Derneği tarafından 1928 yılında çıkarılan *Halkbilgisi Toplayıcılarına Rehber* isimli çalışmada, folklor kadrosunda on beş başlık bulunur (Ayrıntılı bilgi için bakınız: Tan, 2003, 14). Sedat Veyis Örneç, *Türk Halkbilimi* (1977) isimli çalışmasında yirmi beşi ana başlık olmak üzere toplamda yüz on iki başlığın yer aldığı bir folklor kadrosu sunmuştur.

Araştırma ve yayın etiği beyanı: Bu makale tamamıyla özgün bir araştırma olarak planlanmış, yürütülmüş ve sonuçları ile raporlaştırıldıktan sonra ilgili dergiye gönderilmiştir. Araştırma herhangi bir sempozyum, kongre vb. sunulmamış ya da başka bir dergiye değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir.

Yazarların katkı düzeyleri: Birinci yazar %50, ikinci yazar %50.

Etik komite onayı: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Research and publication ethics statement: This is a research article, containing original data, and it has not been previously published or submitted to any other outlet for publication. The author followed ethical principles and rules during the research process. In the study, informed consent was obtained from volunteer participants and the privacy of the participants was protected.

Contribution rates of authors to the article: First author %50, second author %50.

Ethics committee approval: Ethics committee approval is not required for the study.

Support statement (Optional): No financial support was received for the study.

Statement of interest: There is no conflict of interest between the authors of this article.

Kaynakça

- Akça, K. (1939). Anadolu halk şairlerinden Silleli Âşık Fiğanî. *Konya*, 3 (30), 1582-1584.
- Akça, K. (1940). *Sillenin halk şairleri*. Konya Halkevi.
- Akça, K. (1944). *Folklor*. Arkadaş.
- Akça, K. (1944). Folklor ve Türk Folklor'ünün karekteri. *Folklor Postası*, 1 (1), 3-4.
- Akça, K. (1944). İlk öğretim. *Folklor Postası*, 1 (1), 13-14.
- Akça, K. (1944). Halk şairlerinin tetkiki ve son asır halk şairlerimizden Mansur. *Folklor Postası*, 1 (2), 4,15.
- Akça, K. (1944). Dağların delisi. *Folklor Postası*, 1 (2), 10-11.
- Akça, K. (1944). Küççe düğünü. *Folklor Postası*, 1 (2), 9, 17.
- Akça, K. (1944). 17nci asrın saz şâirlerinden Gezlevli Âşık Ömer. *Folklor Postası*, 1 (3), 9-10, 17.
- Akça, K. (1944). Aşık Ömer. *Folklor Postası*, 1 (3), 9-10, 17.
- Akça, K. (1944). Türk folklor dâvası. *Folklor Postası*. 1 (3), 3, 19.
- Akça, K. (1945). Birinci İnönü Zaferi. *Folklor Postası*, 1 (4), 3,19.
- Akça, K. (1945). Baybağanlı Aşık Kul Mustafa hayatı ve eserleri. *Folklor Postası*, 1 (5), 7-8.
- Akça, K. (1945). Eski köy odaları. *Folklor Postası*, 1 (6), 3-4.
- Akça, K. (1945). Halk şiirinin doğuşuna örnekler. *Folklor Postası*, 1 (7), 14-15.
- Akça, K. (1945). Folklor kadro ve metodu (I). 2 (8), 7, 19.
- Akça, K. (1945). Amerikan cazı-halk musikisi. *Folklor Postası*, 1 (9), 3-4.
- Akça, K. (1945). Geçim inanışları, geçim çalışma ve hazırlıkları. *Folklor Postası*, 2 (10), 9.
- Akça, K. (1945). Folklorun tarih ve sosyal yaşayışımız karşısında alâka ve etkisi. *Folklor Postası*, 1 (11), 2,18-19.
- Akça, K. (1945). Dağların delisi - 11. *Folklor Postası*, 2 (13), 18-19.
- Akça, K. (1946). Yarcılık ve Kuvayı Milliyecilik. *Folklor Postası*, 2 (14), 19.
- Akça, K. (1946). Türkülerin doğuşu: Necip Türküsünün hikâyesi. *Folklor Postası*, 2 (15), 13-15.
- Akça, K. (1946). Bir Anadolu geleneği: 19 Mayıs gençlik bayramı... -halk dernek ve yarışları. *Folklor Postası*, 2 (16), 8, 19.
- Akça, K. (1946). Halka doğru. *Folklor Postası*, 2 (17), 2.
- Akça, K. (1946). Halk edebiyatı: Fiğanî'nin yemek destanı. *Folklor Postası*, 2 (18), 11-12.
- Akça, K. (1946). Seferberlik Destanı. *Folklor Postası*, 2 (19), 11-13.
- Akça, K. (1949, 12 Temmuz). Efsaneler şehri Konya, Yeni Konya, s.2. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- Akça, K. (1949, 13 Temmuz). Efsaneler şehri Konya, Yeni Konya, s.2. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- Akça, K. (1949, 19 Ağustos). İçtimaî, iktisadî hayat bakımından Konya köylüsü, Yeni Konya, s.2. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- Akça, K. (1949, 6 Aralık). Tarih, etnik ve folklor bakımından Konya, Yeni Konya, s.2. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- Akça, K. (1949, 15 Aralık). Tarih, etnik ve folklor bakımından Konya, Yeni Konya, s.2. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>

- Akça, K. (1949, 30 Aralık). Tarih, etnik ve folklor bakımından Konya, Yeni Konya, s.2, 8. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- Akça, K. (1950, 3 Ocak). Tarih, etnik ve folklor bakımından Konya, Yeni Konya, s.2-3. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- Akça, K. (1950, 13 Ocak). Etnik, arkeoloji ve folklor bakımından Konya, Yeni Konya, s.2-8. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- Akça, K. (1950, 17 Ocak). Etnik, arkeoloji ve folklor bakımından Konya, Yeni Konya, s.2. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- Akça, K. (1952, 29 Mayıs). Konya vilâyeti meseleleri: Konya köylerinin umumi durumu, Yeni Konya, s.2-3. <https://arsiv.selcuk.edu.tr/kutuphane/Ayrinti/12344-gazete-arsiv>
- BCA (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi). (1944, Şubat 12). 490-1-0-0/ 1333-426, 1.
- Boratav, P. N. (1969). *100 Soruda Türk halk edebiyatı*. Gerçek.
- Folklor Postası* (1946). Okuyucularımıza. 2 (19), 9.
- Gökalp, Z. (1913). Halk Medeniyeti I- Başlangıç. *Halka Doğru*, 1 (14), 107-108.
- Harmancı, M. (2024). Erken Cumhuriyet dönemi misyoncu dergiciliği: *Folklor Postası*. *TUDED*, 64 (1), 97-116.
- Hınçer, İ. (1978). Kaybettiğimiz bir folklorcu: Bozkırlı Ali Kemal Akça (1908-1977), *Türk Folklor Araştırmaları*, 17 (342), 8211-8212.
- Kunós, I. (1978). *Türk halk edebiyatı*. (T. Gülensoy, Haz.). Tercüman 1001 Temel Eser.
- Küçükbasmacı, G. (2021). Bir kent imgesi oluşturma örneği, *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7 (4), 1-24.
- Oğuz, M.Ö. ve Özdemir, N. ve Eker, G.Ö. (Eds.). (2003). *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi, Geleneksel*.
- Örnek, S.V. (1977). *Türk halkbilimi*. İş Bankası Kültür.
- Sakaoğlu, S. (2014). Hemşehrim Prof. Dr. Faruk Sümer'e dair birkaç söz. *Merhaba Gazetesi: Akademik Sayfalar*, 14(9), 130-131.
- Uz, M.A. (2003). *Konya kültürüne hizmet edenler*. Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür.
- Uz, M.A. (2014). Prof. Dr. Faruk Sümer özel sayısı üzerine. *Merhaba Gazetesi: Akademik Sayfalar*, 14(9), 130-131.
- Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitiği: Araştırma / inceleme yazıları*. Akçağ.
- Yılmaz, M. (2010). *Selçuk Gazetesi (1945-51) Konya'nın sosyo-kültürel hayatındaki yeri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).